

s svojimi plemenitimi oblikami vsi prelitni vanjo in vendar v sebi popolnoma estetsko zaključeni. — Končno se zvrste pred nami tudi prvi krščanski napisi, med njimi znamenit nagrobnik episkopa Gaudentija iz Celja in dva krasna bronasta svečnika s Kristusovim monogramom iz Ptuja.

Strokovnjaku bo knjiga, posebno še, ko bo zajeto vse jugoslovansko ozemlje in bodo dodani zemljevidi in obširna kazala, nepogrešljiva. A tudi kulturni in umetnostni zgodovinar ne bo mogel mimo nje. Za laike pa je potreben še korak dalje: ni še napisana zgodovina rimske in sploh stare dobe za obdonavsko, torej predvsem jugoslovansko ozemlje. Mommsenov pregled v *Römische Geschichte* V, Kap. VI., je prekratek, zaradi velikega napredka raziskav mnogokje netočen in tudi stilno morda prav zaradi nepopolnosti gradiva ne dosega ostalih poglavij njegove čudovite knjige. Nujno potrebna nam je taka Zgodovina antične dobe pri nas, ko se obeta splošna zgodovina starega veka pri Mohorjevi družbi in izdaja Jugoslovanska knjigarna Kosovo Zgodovino Slovencev. Zavedamo se seveda vse težave takega dela — raziskave so v neprestanem razvoju, ozemlje je težko zmožljivo za enega učenjaka, ki bi moral biti pri tem še dober pisatelj. A taka knjiga bi pokazala zaklade, ki bodo zbrani v tej novi zbirki napisov v vsej luči živega življenja — pokazala še posebej velike ure starega veka na naših tleh: Krapino, predzgodovinska gibanja predhodnikov Grkov po dolinah Morave in Vardarja in Italikov čez Kras, Ilire, Kelte, prihod Rimljanov, trenja med grškim Vzhodom in rimskim Zahodom, rimsko cesarstvo z viški in krizami prav na ilirskih tleh, rimsko provincialno kulturo, krščanstvo, germanske pohode, razpad imperija, Carigrad, prihod Slovanov. Ko bo izdaja naših napisov, kjer bodo obseženi tudi vsi grški napisi ozemlja — v pričujočem, najbolj »zapadnem« zvezku sta samo dva in še ta iz savske banovine — bodo vse te misli postale bolj plastične in potreba take knjige še bolj živa.

Pred nami leži torej delo domače znanosti, a njen okvir je svetoven, kakor je svetovna zajeta vsebina. Z veseljem čestitamo uglednima učenjakoma in vidimo v njunem velikem delu tudi uspeh celotnega znanstvenega prizadevanja naroda — podeželskih ljubiteljev starožitnosti, muzejev in Univerze.

Jože Kastelic.

Kartuzijani in kartuzija Pleterje. Izdal kartuzijanski samostan Pleterje 1939. Strani 143. 106 slik.

Na obisku v pleterski kartuziji sem v razgovoru o meniškem namenu in bistvu kontemplativnega življenja dobil od preprostega slovaškega brata tale odgovor: »Zakaj smo prav za prav tu, vprašate. Zato, da služimo Bogu in svetu.« »Svetu?« sem vprašal, najbrž v dvomu, kajti takoj je poudaril: »Prepričan sem, da mi s svojimi žrtvami in molitvami pomagamo reševati vas vse tam zunaj.«

To sem se spomnil, ko sem prečital knjigo, ki so jo o sebi napisali in izdali kartuzijani v Pleterjah.

Ta knjiga bo marsikomu odkrila svet, ki mu je docela neznan, ves odmaknjen vrenju in nemiru časa; življenje puščavnikov v pravem pomenu besede, ki hodijo svojo zemsko pot v osamljenosti molitve in žrtve, »da služijo

svetu«. Tudi ta namen ima knjiga, da nam pojasni to navidezno nasprotje: »ubežati svetu, da mu služiš«.

Prvi del je posvečen opisu kartuzijanskega reda in njegovemu zgodovinskemu razvoju. To je najstrožji red v katoliški cerkvi, zato tudi najmanj razširjen. Njegova posebnost je, da se v dolгих stoletjih obstoja ni nikdar preosnoval. Veliki asket in svetnik Bruno mu je dal osnove, ki v svojem bistvu niso čutile potrebe, da se prilagode zahtevam prostornih in časovnih nujnosti. Nato sledi točen opis življenja, ki ga podnevi in pretežen del noči preživi kartuzijanski menih. Spoznamo naivno modrost o raznih mrtvaških krstah in drugih takih atributih, ki jih domišljija rada pridaja tem skrivnostnim menihom. Življenje, ki ga žive, je res strogo in posebnost zase, toda na svoj način lepo in modro urejeno glede na namen, da se v tišini odpovedi in minimalnosti človeško-zemeljskih potreb doseže zedinjenje z Bogom. Če je to poseben svet izvoljenih, nič zato: »Božji glas povabi na posebna pota kogar hoče.«

Drugi del knjige pa je opis in zgodovina pleterskega samostana. Mnogo zanimivosti zvemo o tej častitljivi stavbi, ki je doživela burne čase naše zgodovine in ki danes zopet služi namenu svojih ustanoviteljev. Leži v najlepšem kotu naše Dolenjske, v zatišju pravljicnih Gorjancev kot prava meniška republika, ki druží v sebi ljudi vsakovrstnih značajev in poklicev, zbranih od vseh narodnosti in strani sveta v eno »civitas Dei«. Slovencev je najmanj.

Knjiga je tiskana na najfinejšem papirju, z res lepimi in izbranimi slikami v bakrotisku in je tudi v tem oziru bogat prispevek k estetiki naših knjižnih izdaj. Moti le naslovna stran na ovitku, ki preveč spominja na privid iz detektivske zgodbe.

S. Š.

Bolgarska monografija o Ivanu Meštroviću. — Pred kratkim je izšla v Bolgariji obširna in monumentalna monografija o največjem jugoslovanskem kiparju Ivanu Meštroviću z naslovom: Ivan Meštrović i njegovoto izkustvo, ki jo je izdalo Blgaro-jugoslavjanskoto društvo v Plovdivu, uredil in študijo o življenju in delu Ivana Meštrovića pa je napisal prijatelj našega naroda ter dober poznavalec naše književnosti in umetnosti Vičo Ivanov.

Vičo Ivanov je ravnatelj plovdivske narodne biblioteke in muzeja, priznan pa je tudi kot pisatelj ter uvaževan umetnostni in literarni kritik in esejist. V glavnem je njegovo književno delovanje usmerjeno umetnostno filozofsko. Napisal je med drugim obširne študije, ki so izšle v samostojnih knjigah, kakor: Rabindranat Tagore in njegova modrost, P. Javorov kot človek in pesnik, Vasil Levski, Ideje in osebnosti, Štiri imena (Botiov, Javorov, Debeljanov in Musakov), Marcel Proust in Dostojevski, Nešo Bončev, prvi bolgarski kritik, in drugo. Prevedel je tudi prof. Friderika Delića filozofsko delo: Babilon in biblija. — Tudi v leposlovju je neumorno delaven in je obogatil bolgarsko književnost z lepimi deli, ki ga kažejo kot resnega, zrelega in mnogo obetajočega pisatelja. Poleg številnih člankov, črtic, novel in povesti, ki so raztresene po posameznih revijah, je izdal več samostojnih knjig, med katerimi omenjam zbornik novel z naslovom: Upor (Bunt), dalje zbirko novel